

Gents
Milieu
Front

Frontaal

herfst
2023

**In memoriam:
witte fietsen**

**Klimaat en
dekolonisatie**

**Stadsbomen:
bye bye beuk?**

gedeelde geveltuin
06

10 witte fietsen

Gent en omstreken

06 ontdek
De langste gevel-plant van Gent

09 roots
Fulla (Palestina)

10 mobiliteit
Witte fietsen, campagne en vrijwilligers

13 ontmoet
Wiepke, zaak-voerster Karoot

degrowth
14

22 Klimaat & dekolonisatie

Milieu inzichten

14 dossier
Degrowth

16 expert
Interview Vito Leyssens

21 column
Lisa's gedacht

22 hot topic
Klimaat & dekolonisatie

26 voortaan
Duurzaam alternatief: Gentmade

28 maw
Regenwaterproject Dampoort

Front van goodwill

31

GMF-boekenclub

De vergeten groene geschiedenis van 1972

32

beleid

Het belang van wijkmobiliteitsplannen

34

vrijwilliger

Guy Trachez

35 Jules

36 kalender

38 volg ons

39 over ons

Stadsnatuur

De stad is vol straten, stenen gebouwen en auto's. Natuur is wat we opzoeken buiten de stad, om aan de drukte, het lawaai en de vervuilde lucht van de stad te ontsnappen.

Toch is ook de stad gevuld met wonderschone natuur, perfect aangepast aan de stedelijke dynamiek. Slechtvalken broeden op kerktorens en wolvenkrabbers (in Gent op het VAC-gebouw en Sint-Baafs). Vlinderstruiken voelen zich thuis tussen de voegen in kaaimuren en scheuren in betonblokken, gelijkend op de rotsen van de Himalaya waarin hun voorouders huisden. Omdat de stad een stuk warmer is dan haar omgeving, trekt ze soorten als de muurleeuwenbek aan, een migrant uit Zuid-Europa. Stadsnatuur maakt onze stad zo veel mooier en interessanter.

Lang werd veel van die natuur als een plaag beschouwd. Meer en meer beginnen we in te zien dat stadsnatuur onmisbaar is: ze draagt op talloze elegante manieren bij om stedelijke problemen op te lossen. Om luchtvervuiling, toenemende droogte en biodiversiteitsverlies aan te pakken moeten we samenwerken met deze niet-menselijke stadsbewoners. Een gezonde leefomgeving is een samenwerking tussen vele soorten. Die samenwerking probeert GMF aan te wakkeren met projecten als de Geveltuinbrigade. Een bescheiden begin van een grote vergroenende beweging, om samen met stadsnatuur de stad te transformeren tot een weelderig en gezond landschap, en geen kale rotswoestijn.

Daniël Vernooij

Geveltuinbrigadier

520 mio.

Ofte ruim een half miljard euro: dat is het voorlopige budget voor Gentspoort, het mobiliteitsproject met o.a. de vertramming van lijn 7. GMF is helemaal vóór, behalve dan die vermaledijde tunnel onder de Heuvelpoort. Tram ja, stadsboulevard ja, peperdure autotunnel nee!

#gentkleurt

Fotowedstrijd: de mooiste boom van Gent

Ze zijn met veel te weinig, maar wat een prachtige bomen vind je toch in Gent! En straks worden ze in hun herfstkostuum zo mogelijk nog mooier. GMF en Natuurpunt Gent dagen je uit om de mooiste boom van Gent in herfstkleed vast te leggen. Stuur tussen 21/9 en 21/12 jouw foto + locatie door naar fotowedstrijd@gentsmilieufrent.be - Gents topfotograaf Michiel Hendrickx selecteert eind december 3 winnaars. VEEL SUCCES, LIJSTERBES!

Meer wedstrijd-info op gentsmilieufrent.be/gentkleurt

Politiek jongerendebat

Welk Gent willen we in 2033?

2024 wordt een rasecht verkiezingsjaar: in juni kiezen we nieuwe Vlaamse, federale en Europese parlementen, in oktober een nieuwe Gentse gemeenteraad. Bevoegdheden liggen verdeeld over verschillende niveaus. Gents MilieuFront en Green Office Gent organiseren op 12 oktober - precies 1 jaar voor de gemeenteraadsverkiezingen - een debat met jonge Gentse toppolitici van N-VA, Open Vld, Vooruit, PVDA, Groen en CD&V. De panelleden zijn allen max. 30 jaar oud, divers en inclusief - net zoals de stad en haar inwoners. De avond wordt interactief (jij doet mee vanuit het publiek!) en op maat van jonge Gentenaars en studenten: het zijn zij die deze stad en aardbol normaal gezien nog het langst zullen bevolken. Ze gaan in debat over thema's waar jongeren van wakker liggen. Na het debat kan er worden nagepraat op café, o.a. met deelnemende politici. Het debat is gratis, maar inschrijven is verplicht!

Schrijf je in op gentsmilieufrent.be/jongerendebat

'Hoe meer bomen, hoe minder antidepressiva'

Volgens omgevingspsycholoog Sjerp de Vries tonen studies aan dat de dichtheid aan straatbomen omgekeerd gerelateerd is aan het gebruik van antidepressiva in een buurt. Wie in een groene wijk woont, gaat minder naar de dokter en zit beter in z'n vel. - Knack, 23 augustus 2023

(Lang aange)Drongen: actie loont!

N466 in Drongen: straks veiliger en groener?

Precies 2 jaar geleden werd hier in Frontaal voor het eerst gesignaleerd dat in de Gentse deelgemeente Drongen bezorgdheid heerste over het toegenomen vrachtwagenverkeer op de Deinsesteenweg (N466). In de zomer van 2021 organiseerde GMF onder andere mee een vrachtwagentelling langs de weg die Drongen doorkruist. Onder het motto 'Geen vrachtroute door Drongen' bleef de organisatie Leefbaar Drongen druk uitoefenen op Vlaams minister van Mobiliteit Lydia Peeters, Agentschap Wegen en Verkeer en het Gentse stadsbestuur. En 2 jaar later werpen die acties vruchten af: minister Peeters kondigde aan dat de N466 een regionale weg wordt, en dus géén vrachtroute voor zwaar doorgaand verkeer. Die verlaagde wegcategorie laat nu toe om de weg veiliger en groener in te richten - met meer ruimte voor fietsers, voetgangers en openbaar vervoer, en minder geluidsoverlast en verharding. GMF en Leefbaar Drongen pleiten voor een duurzame toekomstvisie voor de weg.

Achtergrondinfo lees je op gentsmilieufront.be/n466

Kom uit uw kot & stem

8 oktober: Gentse volksraadpleging 'Te Duur'

Het was een ware herculesarbeid, maar de actievoerders van 'Te Duur' zijn erin geslaagd: met +26.000 handtekeningen dwongen ze een volksraadpleging af in Gent. Te Duur wil dat Stad Gent concrete acties onderneemt om wonen in de stad opnieuw betaalbaar te maken. Jij ook? Ga dan 'ja' en 'ja' stemmen op de 2 stellingen: 1/ 'Gents publiek vastgoed mag niet worden geprivatiseerd' en 2/ De Stad moet een grondbank oprichten om 40% sociale woningen te realiseren! Het referendum is pas geldig wanneer 10% van de Gentenaars deelneemt. Kom zondag 8/10 dus uit je kot, want elke stem telt!

Raadpleeg de volledige uitleg op volksraad.be

De langste gevelplant

'De druivelaar van stadsecoloog Geert Heyneman en zijn vele burens

De Meibloemstraat is al jaren een plek van verbinding, met burgerinitiatieven als De Meubelfabriek en De Koer. Wandel je tussen beide, dan zie je die verbinding ook terugkomen aan de gevels van huisnummer 22 tot 34. Maar liefst 6 gezinnen delen er dezelfde druivelaar die intussen diep geworteld is aan de deur van stadsecoloog Geert Heyneman.

txt_Zjef De Loose pix_ Nathalie Samaes

Uitzonderlijke druif

Zo'n 20 jaar geleden vond Geert een verwilderde druivenstam in een verwaarloosde volkstuin aan de Boerse Poort. Wellicht een wijndruif die Turkse immigranten ooit hebben meegebracht, gokt hij, al wil hij dat graag nog genetisch laten uitzoeken. Het blijkt alvast een ideale match voor zijn geveltuin: 'Hij is vigoueus, groeikrachtig, kan tegen halfschaduw, heeft veel minder last van ziektes en het zijn lekkere druiven.'

Uitzonderlijke bodem

Het plantvak zelf is maar een tegel breed, maar belangrijker is hoe diep de plant kan wortelen. Samen met zijn vader maakte hij destijds de fundering onder de stoeptegels goed los zodat de plant aansluiting kon vinden met de oorspronkelijke aarde eronder. 'Als deel van de 19de-eeuwse gordel rond Gent

was de Brugse Poort vroeger akkerland. Goede grond dus.' Zo blijkt ook, want het ondergrondse wortelvolumen staat gewoonlijk in verhouding met het bovengrondse plantvolumen. Een druivelaar kan gemakkelijk meters diep gaan om water te zoeken als het nodig is, wat het meteen ook een droogteresistente soort maakt. 'Waarschijnlijk zit mijn druif verstrengeld met de riolering of met een oude bezinkput van mest.'

Uitzonderlijke groei

Het duurde niet lang eer de druivelaar over de gevels van de

**'Ik heb 5 tuinen,
waaronder een
voedselbos van 3
hectare, maar mijn
geveltuin is het
meest intensief'**

van Gent

buren kroop. Snoeien of laten doorgroeien? Geert kreeg groen licht van verschillende burenen. Intussen is de druivelaar al 45 meter lang.

'Van de druiven maak ik tot 70 liter sap, wijn en grappa'

Uitzonderlijke snoei

Snoeien doet Geert 3 à 4 keer per jaar, ook bij de burenen. Niet alleen om het proper te houden, maar ook om de hoofdtak dikker en sterker te laten worden en om meer druiven te krijgen. Er kruipt dus wel wat werk in. 'Ik heb in totaal 5 tuinen, waaronder 2 in de Boerse Poort en een voedselbos van 3 hectare in de Ardennen, maar mijn geveltuin is het meest intensief.'

Uitzonderlijke oogst

'Van de druiven maak ik tot 70 liter sap, wijn en grappa.

Het was nog nooit zo'n goed druivenjaar als 2022, maar de vogels hebben toen meer dan de helft opgegeten, dus dit jaar heb ik een net gehangen.' De wijn maakt Geert samen met een collega. En de resten zoals schillen en pitten fermenteert en distilleert hij tot grappa die hij ook op een eiken vat laat rijpen. Zo'n tien jaar geleden volgde hij een avondopleiding tot distillateur. 'Eigenlijk is dat met kruiden spelen en daar de essentie uithalen. Dat is zo eenvoudig en opent een wereld van smaken en geuren.' In 2014 startte hij samen met zijn broer stokerij Heynsquared, gekend voor hun ambachtelijke gin met wilde en invasieve kruiden: Ginderella, vernoemd naar Cinderella of Assepoester als symbool voor de ondergewaardeerde schoonheid van (on)kruid.

Uitzonderlijke plannen

Mag de druivelaar nog meer

'Wellicht is het een wijndruif die Turkse immigranten ooit hebben meegebracht'

gevels sieren? De bewoners van het volgende huis in de rij gebruiken de bladeren van de druivelaar wel graag in de keuken, maar ze hebben zelf liever geen geveltuin, tot spijt van de burenen verder in de rij. Daarom loopt er momenteel een aanvraag bij de stad om de straat over te steken met een groenslinger. Zo zou de druivelaar bij de overburenen verder kunnen groeien en de straat weer oversteken aan het volgende huis.

Het andere uiteinde van de druivelaar stopt momenteel aan het hoekhuis. Nayibe, een vrijwilliger van De Meubelfabriek, was vragende partij om hem verder te laten groeien voorbij de poort, al wordt dat minder evident door de leien zijgevel. Benieuwd waar de plannen eindigen: zal de druivelaar ooit De Meubelfabriek en De Koer met elkaar verbinden?

Geerts geveltuintips

1. Kies een klimplant die bij je past op vlak van gevel, zonlicht en onderhoud
2. Gebruik een degelijke klimhulp of kies voor een zelfhechtende plant
3. Maak de fundering los tot de oorspronkelijke aarde eronder

Of vraag hulp aan de Geveltuinbrigade van GMF!
Alle info en een DIY-handleiding vind je op [geveltuinbrigade.be](https://www.geveltuinbrigade.be)

Bio-ecologische materialen voor energiezuinige houtbouw en renovatie

Steico flex FSC®
Houtwolisolatie

Isokurk
Vloer- en muurisolatie

pro clima
Luchtdichting

- **gratis advies** aan zelfbouwers!
- **isolatie opleidingen:** eurabo.be/opleidingen

10%

ISOLATIEKORTING

10% korting voor leden

Wij kiezen voor verantwoord bosbeheer. U ook?

ROK 52 - Pont West 112
B-9600 Ronse
+32(0)55 23 51 40

Wiedauwkaai 87
B-9000 Gent
+32(0)9 216 46 40

info@eurabo.be
www.eurabo.be

GROENDAKEN
DAKTUINEN &
GROENGEVELS

CANOOPY

+32 (0)9 247 48 49
info@canopy-greenroofs.be
www.canopy-greenroofs.be

Fulla — 'Over onze toekomst ben ik pessimistisch'

Fulla Sharaf_38
roots_Palestina

Fulla Sharaf besloot ruim vier jaar geleden haar thuisland Palestina te ontvluchten vanwege de precare situatie met Israël. Ze woont nu anderhalf jaar in Gent en is sinds kort aan de slag als onderzoeksassistent bij de Climate Health Group van UGent.

'Ik heb een diploma Verpleegkunde en een master in Water- en Milieuwetenschappen. In Palestina combineerde ik beide diploma's bij mijn job voor het ministerie van Volksgezondheid. Vandaag doe ik bij UGent onderzoek naar de overstromingen in Pakistan van 2022. Net als de overstromingen in Wallonië van 2021 zijn die een gevolg van de klimaatverandering. Pakistan lijdt nog altijd enorm onder de zware gevolgen op economisch, psychologisch en gezondheidsvlak. Zo ontstaan er nu nog nieuwe ziektes in de getroffen regio's.'

'Over onze toekomst ben ik pessimistisch. De klimaatcrisis zal catastrofale gevolgen hebben en toch interesseert het de mensen niet. Op klimaatoppen wordt er veel gepraat maar niets uitgevoerd. Onderzoekers doen allerlei aanbevelingen, maar die belanden gewoon in het archief. We kunnen echt niet blijven wachten op beleidsmakers.'

'Toen ik in Gent toekwam, kregen we van Refu Interim een rondleiding in o.a. de industriezone. Ik ben toen echt geschrokken van de grootschalige CO2-uitstoot en de lozing van afval. Dat had ik niet verwacht van een Europese stad.'

'Zorg dragen voor elkaar en onze omgeving is ieders verantwoordelijkheid. Ik probeer een verschil te maken door mijn water- en energieverbruik te beperken, te recyclen, tweedehands te kopen en vooral het gesprek met anderen aan te gaan. Vele kleine acties maken samen een groot verschil. Hopelijk volgt ook de politiek gauw, want de tijd dringt.'

txt_ Binte Claes pix_Jurgen Remmerie

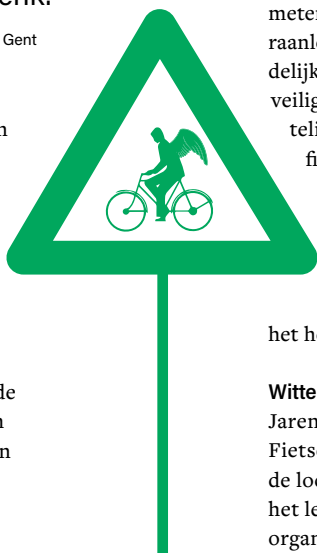
Witte fietsen

Van campagne zonder vrijwilligers... naar campagne zonder voorwerp?

Het Graaf van Vlaanderenplein, het spoorwegviaduct aan de Kortrijksesteenweg, het Stapelplein, de Brusselsesteenweg: het zijn gewone plekken, waar iedere Gentenaar wel af en toe passeert. Eerlijk is eerlijk: ook ik merk de witte fietsen vaak nauwelijks op, haastig op weg, met mijn gedachten al bij het avondeten of enkel gefocust op het andere verkeer. Doodgaan is waarschijnlijk het laatste waar ik op die momenten aan denk.

txt_Toby Lauwerier pix_Fietsersbond Gent

Maar die keren dat ik wél een witgeverfde fiets opmerk, denk ik niet meer aan het avondeten. Hier ging iemand dood. Het is een eindeloos treurige en confronterende gedachte. De witte fiets op het kruispunt van de Orchideestraat en de N70 vlakbij de R4 in Oostakker is misschien nog de meest schrijnende van allemaal. Sinds jaar en dag is dit een absolute non-plaats, die enkel en alleen bestaat

om zoveel mogelijk auto's en trucks langs te jagen. Fietsers, laat staan voetgangers, werden er jarenlang slechts met veel

'De norm voor veilige fietsinfrastructuur is eenvoudig: zou je je kinderen langs hier naar school laten fietsen?'

tegenzin gedoogd. In 2022 werd de witte fiets een paar meter verplaatst en is de heraanleg van het kruispunt eindelijk gestart, met bredere en veiligere fietspaden, overzichtelijke kruispunten, veilige fietsoversteken en conflictvrije verkeersregelingen. Voor Nikita, die hier vijf jaar geleden op zestienjarige leeftijd om het leven kwam, is het helaas veel te laat.

Witte fietsencampagne
Jarenlang plaatste de Gentse Fietsersbond witte fietsen op de locaties waar fietsers om het leven kwamen in Gent en organiseerde ze dodenwakes.

Aan deze even beklievende als dramatische traditie komt nu een einde. De twee bezielers binnen de Fietsersbond voelden dat de tijd gekomen was om ermee te stoppen. Nieuwe vrijwilligers mogen zich zeker aanbieden, al kunnen we enkel hopen dat ze hun engagement nóóit concreet moeten invullen.

Het leven laat zich niet vatten in een Exceltabel. De gortdroge en eigenlijk ondraaglijke spreadsheet op de website van Fietsbult (de Gentse Fietsersbond) laat er nochtans geen greintje onduidelijkheid over bestaan: sinds 2013 vonden 15 fietsers de dood in de Gentse straten. Bij zes van die fatale ongevallen was een vrachtwagen betrokken. In zeker drie gevallen staat het vast dat de betrokken chauffeur onder invloed was. Vijf ongevallen waren naar alle waarschijnlijkheid te vermijden door de verkeerslichten anders af te stellen.

Op acht van de vijftien locaties waar de laatste tien jaar een dodelijk fietsslachtoffer te betreuren viel, plaats-

ten de vrijwilligers van de Fietsersbond een witte fiets met een naamplaatje, vaak als onderdeel van een dodenwake. Vóór 2013 had de Fietsersbond al drie witte fietsen geplaatst.

De laatste rit

‘De witte spookfiets heeft haar laatste rit gereden’ titelde De Standaard in april van dit jaar boven een ontroerend interview met Jan Goddemaer en Jan Boonaert – de twee bezielers van de Gentse witte fietsen en de wakes. Jan en Jan vertellen waarom ze stoppen: ‘Emotioneel en organisatorisch

‘Het moet gedaan zijn met herdenken, hoog tijd om in te grijpen!’

werd het te veel. Iemand bellen die net zijn kind of partner is verloren, dat is niet evident. We klopten altijd met een klein hartje aan. We legden uit wat we konden doen, terwijl die mensen volop aan het rouwen waren. Dat is vrij intensief. Onze acties waren ook niet

altijd evident. Je stelt je heel kwetsbaar op.’

Ook het waarom van de witte fietsen was voor de twee Jannen altijd duidelijk: ‘Het zijn herdenkingsplekken waar familie en vrienden bloemen neerleggen en kaarsen branden. Sommigen bezoeken de fiets vaker dan het kerkhof. De fietsen staan tegelijk symbool voor machteloosheid. Maar het was altijd minstens even belangrijk om een signaal te geven aan alle weggebruikers, een wake-upcall: hou rekening met de ander in het verkeer. We zijn toch zo kwetsbaar. Het ging ook heel vaak over infrastructuur die niet was aangepast of situaties die onveilig waren.’

De Fietsersbond gaat niet actief op zoek naar nieuwe vrijwilligers om de komende jaren het bijzondere engagement rond de witte fietsen en de wakes verder in te vullen. Geëngageerde vrijwilligers mogen zich natuurlijk steeds aanmelden - al zouden die eigenlijk nooit meer witte fietsen mogen plaatsen. De Gentse Fietsersbond stelt het

op Fietsbult zo: ‘Het moet gedaan zijn met herdenken en het moet gedaan zijn met het plaatsen van witte fietsen. Hoog tijd om in te grijpen, want oplossingen zijn er zeker!’

‘We kunnen enkel hopen dat dat engagement nooit meer concreet ingevuld hoeft te worden’

De norm voor veilige fietsinfrastructuur is eenvoudig: zou je je eigen kinderen langs hier naar school laten fietsen? Halfslachtige oplossingen zijn geen oplossingen. Alle ontwerpen van nieuwe kruispunten moeten radicaal kiezen voor conflictvrije oplossingen die bovendien niet langer vanuit de positie van de automobilist gekozen worden. De oplossing ligt sowieso ook grotendeels in simpelweg minder auto’s. Want tot spijt van wie het benijdt: al rijden ze wel eens door het rood, fietsers rijden geen mensen dood.

10 MINUTEN DUMPLING DINNER DATE!

SHAKSHUKA MET DAVAI DUMPLINGS

1 doosje Davai	250 ml sojaroomb
Sweet Tomato Chili	2 teentjes look
Handje verse basilicum	2 paprika
1 blik tomatenblokjes	1 ui

1. Snij de paprika, look & ui en bak ze op de pan.
2. Voeg na 5 minuten de dumplings toe en laat ze meebakken tot goudbruin.
3. Verlaag het vuur en voeg de tomatensaus toe. Laat alles even sudderen.
4. "Swirl" de room door het gerecht en serveer met verse basilicum.

Smakelijk!

VIND ZE IN DE DIEPVRIES BIJ

OHNE colruyt

BEVULD MET
70%
GROENTEN

DELICIOUS
DAVAI
DUMPLINGS

Wild van wind

Investeer mee in lokale
hernieuwbare energie samen
met burgercoöperatie Energent.

Wij zoeken extra coöperanten!

Met 1 aandeel van 100 euro draag je
rechtstreeks bij aan zonne-installaties,
windturbines en warmteprojecten.

Koop jouw aandeel via
energent.be/ikdoemee

Wiepke — 'Een restaurant waar iedereen zich welkom voelt'

In deze rubriek laten we iemand aan het woord die zich rechtstreeks of onrechtstreeks inzet voor een duurzamer Gent. Deze keer spraken we met **Wiepke Boogaerts**, een van de drie oprichters van **Karoot**, een coöperatief en plantaardig eethuis met een krachtige missie in de Brugse Poort.

'Toen ik vroeger in de wijk vrijwilligerswerk deed, merkte ik hoeveel mensen er hier - in het zogenoemd rijke Westen - niet aan een fatsoenlijke maaltijd geraken, dit wil zeggen betaalbaar, lekker en duurzaam bereid. Bij Karoot proberen we dit soort maaltijden wel te voorzien. We koken dus uitsluitend met plantaardige ingrediënten, ook al eet geen van ons drie zelf volledig vegan.'

'We wilden een restaurant oprichten waar iedereen welkom is én - nog belangrijker - zich ook welkom voelt. Daarom staat er bij Karoot een dagschotel aan vrije bijdrage op het menu. Je krijgt dan bij betaling een mapje met informatie en suggestieprijsen, maar vult op een blanco rekening zelf in wat je kan of wil betalen. De balans tussen wie meer en minder of zelfs niets geeft, is intussen mooi in evenwicht.'

'Karoot is een coöperatie en geen vzw. Zo tonen we dat een sociaal initiatief echt deel van de reguliere economie kan zijn, zonder vrijwilligerswerk of subsidies. Sowieso bestaat Karoot niet voor individueel gewin. Als er winst is, wordt die geïnvesteerd in sociale projecten of verdere uitbouw van het eethuis. Coöperanten steunen ons puur voor onze principes en visie.'

'Ik ben trots dat we ons eerste jaar doorgekomen zijn. Groeien of uitbreiden hoeft niet echt. Dan verkies ik eerder om onze kennis over ons bewust gekozen model te delen en gelijkaardige initiatieven te inspireren'

txt_An Van Hemeldonck pix_Jurgen Remmerie

Het einde van de groei

Hoe de Degrowth-beweging de wereld wil redden

Degrowth is hot en tegelijk ook waanzinnig onpopulair. Maar wat is het, waarom is het nodig en hoe gaat het in zijn werk? GMF pluist het uit.

txt_Anke de Sagher pix_Marie Bockaert

De biodiversiteitscrisis woedt feller dan ooit tevoren. Het klimaat warmt op en brengt extremer weer. Oceanen verzuren. Soorten verdwijnen aan een ongezien tempo. Bossen sneuvelen met tienduizenden voetbalvelden per dag. De bodem verarmt en erodeert. De biogeochemische cycli zijn verstoord, waterlopen verontreinigd. Dead zones zijn schering en inslag, overbevissing en 'overbemijning' de norm. En dat allemaal onder de noemer van groei.

Ons huidige economisch systeem stortte de voorbije decennia de natuurlijke wereld in een afgrond en liet sociale ongelijkheid welig tieren. De wereld is in crisis.

'We hebben een nieuw narratief nodig over onze plaats in deze wereld: de mens als onderdeel van, en niet als heerser over de natuur'

De ecomodernisten geloven dat we het tij kunnen keren met technologie. Op vlak van klimaatverandering wordt gedweept met oplossingen gaande van koolstofopslag

tot zonnestralsbeheer: technologieën die nog altijd in hun kinderschoenen staan en waarvan nog niet geweten is of ze wel opschaalbaar zijn. Wat opvalt bij deze aanhangers van groene groei is dat vooral over quick fixes voor het klimaat gesproken wordt, terwijl dit slechts een onderdeel is van de veel grotere biodiversiteitscrisis die momenteel gaande is. Bovendien gelooft de degrowth-beweging niet dat een transitie naar hernieuwbare energie (tijdig) haalbaar is in een economie die steeds meer energie slurpt. Voor hen is de oneindige groei het kernprobleem en moeten we ons algehele energie- en grondstoffengebruik ernstig terugschroeven.

Terugschroeven? Beperken? Menig econoom gaat steigeren bij dergelijke taal. De angst voor verarming bespeelt het publieke debat. Maar achteruitgang en verarming is niet waar degrowth voor staat. Wat wél beoogd wordt, is een economie die niet langer focust op groei-omwille-van-de-groei, maar op het welzijn van de bevolking, met oog voor sociale rechtvaardigheid en ecologische draagkracht. Onze rijkdommen in het globale Noorden zijn het rechtstreekse gevolg van eeuwenlange onderdrukking, onteigening en uitbuiting van zowel binnenlandse als buitenlandse partijen (zie

artikel over dekolonisatie op p. 22, n.v.d.r.). De degrowth-beweging wil dat onrecht keren door een eerlijkere verdeling van inkomsten en vermogens in een economie 'voorbij de groei'. Het is namelijk die oneindige groei in een wereld met eindige grondstoffen die volgens bv. Jason Hickel, auteur van degrowth-bijbel *Minder is Meer*, aan de bron ligt van de huidige ecologische crisis. De degrowth-beweging wil dan ook een economie die rekening houdt met de negen planetaire grenzen zoals Rockström die in 2009 bepaalde. Een aantal van die grenzen, zoals bv. biodiversiteitsverlies en biogeochemische cycli, zijn we al voorbij.

'Degrowth, dat is een focus op sociale rechtvaardigheid en ecologische draagkracht'

We hebben dringend nood aan een economie die die grenzen respecteert. Om dat te bereiken, stelt Jason Hickel ten eerste voor een einde te maken aan geplande veroudering van bv. huishoudtoestellen of elektronica. Ten tweede wil hij reclame als psychologische oorlogsvoering aan banden leggen om zo gedwongen consumptie te minderen. Daarnaast roept hij op om bezit naar gebruik te veranderen, bv. door autodeelsystemen of spullen zoals heggenscharen beschikbaar te maken via buurtwerkplaatsen. Vervolgens kaart hij ook de globale voedselverspilling aan, want momenteel gaat jaarlijks maar liefst 50% van het wereldwijd

geproduceerde voedsel verloren in het verloop van de voedselketen. Tot slot wil hij een krimp van industrieën die ecologisch rampzalige gevolgen hebben, zoals fossiele brandstoffen, rundvlees, privéjets of plastics voor eenmalig gebruik.

Dit alles zou de druk op ons leefmilieu al ernstig moeten verminderen. Maar gaat een afname van productie niet gepaard met een afname in het aantal jobs? Ja, zegt Hickel, maar dat verlies wordt in een degrowth-economie gecompenseerd door kortere werkweken, een eerlijkere verdeling van arbeid,

een vermindering van ongelijkheid (denk aan toplonen en buitensporige rijkdom) en het uitbreiden van de commons (die zaken die ooit gemeengoed waren, maar in de loop van de jaren geprivatiseerd zijn).

'Achteruitgang en verarming is niet waar degrowth voor staat'

Hickel, maar ook Kate Raworth, Tim Jackson en dichterbij Dirk Holemans van Denktank Oikos,

pleiten voor het loslaten van het bbp als maatstaf voor maatschappelijk welzijn en in plaats daarvan te focussen op publiek toegankelijke gezondheidszorg, onderwijs, welbevinden en zingeving. Om dat te bereiken hebben we een nieuw narratief nodig over onze plaats in deze wereld: de mens als onderdeel van, en niet als heerser over de natuur.

Of degrowth de wereld zal redden? Geen idee. Maar het zou arrogant zijn om onze huidige koers niet op zijn minst in vraag te stellen.

Bomen in de stad

Onze stedelijke bomen krijgen het steeds moeilijker door klimaatverandering. Welke bomen hebben de meeste overlevingskansen in deze betonnen omgeving? Een gesprek.

txt_Michaël Verest pix_Jurgen Remmerie

Kan u ons meer vertellen over de Vereniging voor Openbaar Groen?

Steden maken zich lid bij ons en kunnen advies inwinnen over soortkeuze, beheer, beleid en visie op openbaar groen. We geven ook een vakblad uit met de meest up-to-date kennis van onze sector.

Een mediterrane

Zijn steden dan meer bezig met groen in de stad?

Corona zorgde ervoor dat mensen sneller groene ruimtes opzochten en meer waardeerden. Die publieke ruimten kunnen voor mensen zonder tuin verkoeling en ontspanning bieden. Je moet soms ver stappen om kwalitatief groen te hebben. Die problematiek hebben overheden begrepen. Wanneer het echter over bomen in een klimaatcontext gaat, over de urgentie ervan, zie ik veel bewustzijn maar weinig doelgerichte daadkracht. De kosten moeten nu betaald worden, terwijl de opbrengsten voor binnen dertig jaar zijn. Dan is een politieke carrière voorbij. Het snelle ritme van de politiek komt niet overeen met het trage ritme van de boom. Het zal nochtans pijn doen: droogteperiodes zorgen voor extra overlijdens, overstromingen kosten handenvol geld. Bomen zijn hierin onze bondgenoten.

Ze staan in de frontlinie en zijn onderhevig aan het klimaat, maar tegelijkertijd kunnen ze het klimaat veranderen.

Wat zijn de belangrijkste conclusies uit uw onderzoek?

Ik heb de klimaatgeschiedenis van 150 boomsoorten onderzocht bij een opwarming van 1,5° en 3°, en dit in 2050 en 2100. We zien een poolwaartse migratie waardoor we aangevoelen zullen zijn op het planten van mediterrane bomen in een stedelijke context. Deze gedijen beter in een stenige, stadse omgeving, waar de lucht droger is en het hitte-eiland effect heerst, omdat beton overdag veel warmte opneemt en die 's nachts weer uitstraalt. Droge stadslucht kan meer vocht opnemen, waardoor de boom meer vocht verdampt via de huidmondjes. Een boom wapent zich ertegen door kleinere bladeren te hebben, zodat hij fijnere reguleermogelijkheden heeft. De boom heeft

ne migratie

daardoor ook een grotere binkenruin waarin de blaadjes meer in de schaduw staan.

'Het snelle ritme van de politiek komt niet overeen met het trage ritme van de boom'

Een ander voordeel van bepaalde mediterrane bomen, zoals de rododendron, is een stevige waslaag waardoor de blaadjes stugger zijn. Hierdoor kan het blad meer vocht vasthouden. Nog een klimaatbestendige boom is de Quercus Ilex, de steeneik. Die heeft het voordeel dat hij bijdraagt aan de biodiversiteit, iets wat bij uitheemse bomen niet altijd het geval is. Naaldbomen kunnen ook goede kandidaten zijn, maar die lagen buiten de scope van mijn onderzoek. Toch moeten we op onze hoede zijn. Bij een scenario van drie

graden zal de klimaatgeschiktheidszone van de steeneik al opgeschoven zijn ten noorden van België. Dit is dan ook een waarschuwing om aan klimaatmitigatie te doen, want zuidelijker dan het mediterrane gebied is woestijn.

Welke bomen zou je niet meer planten?

Wanneer het over alleenstaande bomen in een betonnen omgeving gaat: beuken en zomerlindes. Bij een opwarming van drie graden in 2050 zal een geschikte klimaatzone in continentaal Europa voor de zomerlinde quasi onbestaande zijn. Enkel in Noord-Europa zal hij nog een geschikt klimaat vinden. Echter, in 2100 met drie graden opwarming, kan hij dicht nergens in Europa vinden. Een boom kan meerdere periodes van hittestress in zijn leven namelijk moeilijk aan. We moeten ook rekening houden met de migratiesnelheid van bomen. Die gaat trager dan het

opschuivende klimaat, zeker bij climaxbomen. Daarom zal er nood zijn aan geassisteerde migratie. Ik pleit ervoor om zaaigoed of stekken te importeren en geen volledige bomen zodat we de ziekten en plagen van het zuiden niet meenemen. Van onze inheemse bomen, hebben we ook zuidelijker zaaigoed. Er zijn zomereiken die aangepast zijn aan een zuidelijker klimaat. Dat is dus ook een weg die we kunnen bewandelen.

Dat brengt ons naar de discussie tussen inheems en uitheems.

Voor sommigen is de overlevingskans van een boom het belangrijkste, maar ik zou toch de biodiversiteit willen ondersteunen. In een park of tiny forest zou ik inheemse soorten gebruiken. Het hitte-eiland effect speelt er minder, en de bomen houden elkaar fris. In een versteende omgeving zijn klimaatbestendige bomen te

Vito Leysens

_Stafmedewerker Vereniging voor Openbaar Groen en leerkracht biologie aan Technische Scholen Mechelen

_Deed in zijn masterproef 'Finding climate-resilient urban tree species for Flanders' onderzoek naar de klimaatbestendigheid van stadsbomen.

OP FIETSVAKANTIE?
ZORGELOOS NAAR JOUW WERK?
OF ER GEWOON OP UIT MET DE KINDEREN?

CASA de
CICLISTAS
HELPT JE GRAAG OP WEG

SANTOS – HASE –
WOOM – MTB CYCLETECH

Thuisopbaring

Samen denken en doen

Zonder protocol

Ecologisch

Afscheid op eigen wijze

ANDERZIJDS
EIGENZINNIGE UITVAART

Anderzijds
Wolterslaan 83, 9040 Sint-Amandsberg
0474 56 15 23 goedele@anderzijds.com
www.anderzijds.com [fb/anderzijds.gent](https://www.facebook.com/anderzijds.gent)

DANS!

LESSEN - WORKSHOPS - MINIREEKSEN

diverse niveaus & stijlen!

SOLO

MET PARTNER

DE-INGANG·BE

SAMEN BIO-ECOLOGISCH
BOUWEN MET HOUT

BOUW JIJ MET ONS MEE?

HOTA GROEIT! NEEM EEN KIJKJE TUSSEN
ONZE **VACATURES**
WWW.HOTA.BE/VACATURES

verkiezen, maar ik zou binnen Europa blijven. Dieren migreren ook noordwaarts, dus de biodiversiteit volgt. Inheems waar kan, uitheems waar moet. In Antwerpen zet men in op inheemse bomen door de standplaats klimaatbestendig te maken, door bijvoorbeeld een grotere oppervlakte rond het plantvlak van de boom te creëren zodat er meer hemelwater kan infiltreren. Het een hoeft het ander niet uit te sluiten.

Bestaat het gevaar niet dat bij de uitheemse bomen een invasieve soort zit?

Van elke boom die ingevoerd wordt, kan er zich 10% voortplanten en daarvan is 10% invasief. Dat vormt inderdaad een risico, maar de impact van het niet-overleven van grote aantallen bomen is nog een veel groter risico. Hemelbomen schieten overal uit de grond, en zijn een ramp voor de biodiversiteit. Anderzijds stemt het me ook hoopvol dat er wel degelijk bomen kunnen groeien. Het verdriet dat ik soms voelde tijdens mijn onderzoek omdat de resultaten zo slecht waren voor zo veel bomen, verdwijnt door de hoop dat er in Vlaanderen nog steeds bomen kunnen groeien.

Het is ook belangrijk om de correcte terminologie te gebruiken. In de wetenschappelijke literatuur is een klimaatboom het soort boom dat klimaatverandering het hoofd biedt. Belgische boomkwekers definiëren een klimaatboom dan weer als een boom die tegen hitte, droogte, overstromingen en vriestemperaturen bestand is. Voor weer anderen is het een boom die het klimaat

mitigeert: een die koolstof vastlegt, schaduw biedt en water verdampt. Ik ken maar één boom die dat niet doet, en dat is een dode boom. Zo wordt de term klimaatboom nutteloos. Men denkt dan dat een boom met grote bladeren klimaatbestendig is, omdat die veel schaduw zou geven, maar mijn onderzoek toont net het omgekeerde. De belangrijkste factor in het leveren van ecosysteemdiensten is de ouderdom van een boom. We moeten bomen zoeken die in de stad oud kunnen worden.

Een stad is dynamisch. Mag een boom in de weg staan van die dynamiek?

Om de drie jaar worden straten uitgebroken omdat nutsleidingen onder de grond zitten. Zo komen we in conflict met de bomen. We moeten ze genoeg groeikansen geven. De juiste boom op de juiste plaats, zoals Martin Hermy het treffend zegt. Ik ben ook fan van bomen, maar soms moet je voor iets anders kiezen.

Wat zou het ideale vervolgonderzoek zijn?

Het zou interessant zijn om data van het hitte-eiland effect mee in het onderzoek op te nemen. Dat brengt technische uitdagingen met zich mee, want dan wordt het model voorspellend. Aan de universiteit van Wageningen heeft Marc Ravesloot een serre gezet met boompjes waarvan ze denken dat ze klimaatbestendig zijn. Men gaat de atmosfeer in de serre reguleren zodat die warmer en droger wordt en bekijken welke groeien. In België doet men dit in Haspengouw

'Op mijn bovenarm heb ik de blaadjes van een steeneik laten tatoeëren'

met fruitbomen in een soort klimaatkoepel. Het zou interessant zijn dit onderzoek met gewone bomen te doen.

Als uitsmijter: wat is jouw lievelingsboom?

(snel) De steeneik! Er staat één op het Kiel in Antwerpen. Daarvan heb ik de blaadjes laten inscannen en op mijn bovenarm laten tatoeëren. De jonge blaadjes zijn prikkeliger dan de oude, waar ik me wel in kan vinden (*lacht*). De andere is de *Salix alba*, de schietwilg. Die staat bekend als een boom met doorzettingsvermogen. Als hij met zijn stam op de grond valt, dan groeit er wel een nieuwe stam recht omhoog. Hij blijft manieren vinden om te blijven doorgroeien. Daar kijk ik naar op.

Bomen- en struikenverkoop

BESTEL T.E.M. 22 OKTOBER OP
WWW.NATUURPUNTGENT.BE

MEER INFO

Natuurpunt
Gent

Spectrum aan het werk met de vrijwilligers van Kunsthof Gent.

voor advies van boomkeuze tot tuinontwerp en de realisatie van uw stadstuin

spectrumboombeheer.be · info@spectrumboombeheer.be · 0495/18.49.05

BOMEN PLANTEN DOE JE MET SPECTRUM BOOMBEHEER

Het groen achter de oren

Een tijd geleden ging het zomaar ineens niet meer zo goed met mij. Het leek wel alsof ik een of andere infectie had. Ik had allerlei onverklaarbare klachten. Ik had het vaak te warm, almaar warmer eigenlijk, en ik kreeg ook last van een soort van mist. Er werd een heel traject opgestart en ik werd zowat binnenstebuiten gekeerd door een batterij onderzoekers. Ze konden alleen maar vaststellen dat het iets was dat al lang sluimerde en nu exponentieel groeide.

Een remedie was er niet, dus werd ik doorverwezen naar een psycholoog om te leren leven met mijn problemen. Eerst had ik het gevoel dat die echt van een andere planeet kwam, maar uiteindelijk deed praten me wel deugd. Het was fijn om aan het denken te worden gezet door iemand die daar kaas van had gegeten. Zo had ik bijvoorbeeld nog nooit aan mezelf gedacht als wezen met verschillende rollen en was het zeer verhelderend om eens vanop een afstandje te kijken naar mijn rol als moeder.

Het was mijn psycholoog die me een aantal jaren geleden doorverwees naar een lifecoach, en ik moet zeggen dat ook zij mijn leven drastisch heeft veranderd. Het eerste wat ik moest doen was alles meten en aanvoelen, zonder te oordelen. Hoe lang duurt mijn dag? Hoe lang duurt mijn nacht? In welk seizoen voel ik me het best? Dat soort vragen. De volgende opdracht die ik kreeg was het in kaart brengen van mijn omgeving. Wie staat er dicht bij mij en wie staat er wat verder af? Waar draait het eigenlijk allemaal om?

Samen gingen we op zoek naar antwoorden op drie kernvragen: Wie ben ik? Wat wil ik? Wat kan ik? Ik wist al dat de evenaar niet door mijn gat loopt, maar ik leerde ook waarom krantenkoppen als 'De oorlog escaleert' mijn binnenste doen koken. We kwamen erachter dat mijn oorspronkelijke klachten mogelijk toch een fysische oorzaak hebben, en dat het niet slecht

Wie zorgt er voor mij?

Lisa Maréchal

zou zijn om aan mijn conditie te werken, om me beter te kunnen verdedigen tegen invloeden van buitenaf.

Daarom raadde mijn lifecoach me aan om in zee te gaan met een personal trainer. Hoewel het veel tijd vraagt, een psycholoog, een lifecoach én een personal trainer, heb ik er echt deugd van. Het lijkt al een eeuwigheid geleden dat hij me mijn eerste trainingsschema aanbood, en ik heb sindsdien enorme vorderingen gemaakt. Ik breek het ene persoonlijke record na het andere! Ik kan me met de beste wil van de wereld geen leven zonder personal trainer meer voorstellen.

Hij denkt trouwens dat ik met parasieten zit. Volgens hem voel ik me zo slecht omdat er misbruik van me wordt gemaakt. Ik word geëxploiteerd, om het met een duur woord te zeggen. Opgebruikt. Hij heeft mijn schema aangepast. De hoop dat ik binnen afzienbare tijd van die profiteurs af ben, groeit, maar het blijft spannend. Volgens mij proberen ze ook andere lichamen te besmetten, dus je moet erg oppassen als je bij me in de buurt komt. Nu moet ik weer even gaan liggen, ik heb nog nooit zoveel koorts gehad als de afgelopen maanden. Dat eist z'n tol.

Groeten,
Aarde

Klimaat en (de)kolonisatie

Hoe een koloniaal verleden het klimaatdebat vandaag beïnvloedt

CO₂-neutraliteit. Onafhankelijkheid van broeikasgassen. Meer biodiversiteit. Zo klinken onze klimaatdoelstellingen. Relevant en nodig. Maar soms vergeten we: klimaatproblemen zijn onlosmakelijk verbonden met ons wereldwijde, koloniale verleden. Een grote sociale component die vaak wordt weggeveegd in het huidige klimaatdebat - het vooral westers getinte klimaatdebat. Hoog tijd om de koloniale geschiedenis en de klimaatcrisis opnieuw te verbinden met elkaar. Een eerste poging.

Disclaimer: dit artikel is niet geschreven door experts. Wel door vrijwilligers die bewustwording rond het topic willen opwerpen.

txt_Eva Dessers pix_Bart Van Besien

Kolonisatie, hoe zat dat weer?

Even de geschiedenis in. Want kolonisatie, hoe zat dat ook alweer? Tussen de vijftiende en twintigste eeuw 'ontdekten' vooral Europese autoriteiten nieuwe werelddelen, met een stroomversnelling tijdens de industriële revolutie. Er groeide een onstilbare honger naar meer: meer land, meer mensen, meer macht. Zo vergrootte Europa zijn wereldwijde invloed door territoria te veroveren, bewoners en culturen te domineren en natuurlijke hulpbronnen te exploiteren. De gevolgen? Culturele ontwrichting, slavernij en aantasting van eco-systemen. Waanzinnig ingrijpend. Vandaag nog altijd. Want ook al zijn we ons er niet permanent van bewust: die acties van toen beïnvloedden nog altijd onze geopolitieke en sociaal-economische verhoudingen. Waaronder de klimaatcrisis.

Het begin van de koloniale klimaatcrisis

Dus niet enkel de menselijke activiteiten in het industriële tijdperk zijn dé boosdoener voor onze klimaatcrisis. Ook de eeuwenoude machtsverhoudingen die rustig doorsijpelen in de huidige maatschappij dragen daartoe bij. En toch verbinden we klimaat en kolonialisme zelden met elkaar. Nochtans is er altijd een verband geweest tussen de vernietiging van natuur en sociale onderdrukking. Toen, tijdens de kolonisatie, omdat Europa natuurlijke hulpbronnen en het arbeidspotentieel van de oorspronkelijke bewoners voor hun eigen economische groei gebruikten - misbruikten. Waardoor ontbossing, verlies van biodiversiteit en aantasting van ecosystemen - toen al - in gang werden gezet.

Koloniale ecologie anno 2023

Maar vandaag dringen die machtsverhoudingen nog steeds door. Een eerder kleine groep mensen met

veel kapitaal en invloed eigent zich de ecosystemen en materiële hulpbronnen van de aarde toe. Het klimaatthema is hun ding. Ze bieden antwoorden van bovenuit, zoals een einde maken aan de vervuiling en een oplossing vinden voor het gebrek aan hulpbronnen door klimaat-engineering. Natuurlijk, klinkt goed, denken we. Maar dat is niet de volledige puzzel. Wat met de sociale component, geworteld in een koloniaal verleden?

'Het is urgent om van de klimaatcrisis een wereldwijde kwestie te maken, met inspraak van de getroffen gemeenschappen'

De grote stilte in het westerse klimaat

Ja, de link tussen kolonisatie en

klimaat is aanwezig. Maar waarom weerklinkt dit niet in het klimaatdebat? Die radiostilte is niet onschuldig, want door het koloniale zwijgen blijven klimaat en kolonialisme naast elkaar liggen. Zonder ze te verbinden. En blijft die kleine, machtige groep een deel van de wereldbevolking buitensluiten. Zo wordt beslist om natuurreservaten af te schermen, waardoor de voedselvoorziening van lokale gemeenschappen wordt ingeperkt. Een probleem dat evengoed kon worden vermeden - door net te luisteren naar de bevolking. Maar de macht houdt vast aan zwakke stereotiepen: mensen die een verleden van onderdrukking kennen, interesseren zich niet voor ecologie. Of weten er niets over, zijn niet snugger genoeg. En zo blijven de opvattingen van de gebruikelijke kringen - het westen - domineren, wat op zijn beurt het wantrouwen van slachtoffers van het kolonialisme voedt. Een vicieuze cirkel.

tintelijn

DE DUURZAME AANNEMER

Je gevel of interieur opruisen?
Schilder-, kalei-, timmer- of pleisterwerken:
Tintelijn voert ook werken uit bij je thuis.

DE NATUURVERFWINKEL

Bij Tintelijn zetten we in op gezonde verf en duurzame producten. Nood aan inspiratie of informatie? Kom eens langs!
Onze experts zijn van vele markten thuis.

info@tintelijn.be • 09 219 09 60
Adolf Baeyensstraat 216, 9040 Gent

www.tintelijn.com

OHNE

www.OHNE.be

Natuurlijk onverpakt.

Biologische, lokale en onverpakte
KRUIDENIER

Deze advertentie geldt als
KORTINGSBON van 10% bij
OHNE Gent

*Zin in heerlijk duurzaam eten?
Wij koken naar
jouw smaak en budget*

lente- of communiefeest • verjaardagsfeest •
huwelijk • teambuilding • bedrijfsevent

www.de-goede-zaak.be

*Ontdek onze webshop
met biologisch lekkers*

seitan • broodbeleg • ontbijtgranen

www.seitan.be

**'Door het koloniale
zwijgen blijven
klimaat en
kolonialisme naast
elkaar liggen,
zonder ze te
verbinden'**

→ **Klimaatrechtvaardigheid: de eerste stap richting dekolonisatie**

Door eurocentrische denkbeelden vervaagt de aandacht voor andere visies in de wereld, wat in de klimaatcrisis leidt tot sociale ongelijkheid: de meest kwetsbaren dragen de gevolgen, terwijl ze zelf niets hebben bijgedragen aan de opwarming van de aarde. Het is tijd om die ongelijkheid recht te trekken. Met klimaatschadefondsen die klimaatkwetsbare landen financiële ondersteuning bieden bij natuurrampen. Met een klimaatdebat dat zich durft openstellen voor hun manier van leven, met hun geschiedenis en wensen in het achterhoofd. Want door te begrijpen dat de exploitatie van oorspronkelijke bewoners verwoestingen mogelijk maakte, erken je de noodzaak van rechtvaardigheid voor deze mensen. Dat zij net zo goed een

'Er is altijd een verband geweest tussen de vernietiging van de natuur en sociale onderdrukking'

plek verdienen in het klimaatdebat. Sterker nog, dat hun stem een grote meerwaarde is hierin: zij leven al eeuwenlang in harmonie met de natuur, en kennen misschien het antwoord op toekomstige klimaatuitdagingen.

En dat is nu wat we noemen de 'dekolonisatie van de klimaatcrisis': een rechtvaardig klimaatbeleid waarbij schuld en verantwoordelijkheid evenredig worden verdeeld, met een luisterend oor voor alle partijen rond de tafel.

Conclusie

Het technische klimaatbeheer - de CO₂-reductie van zoveel procent - is belangrijk, maar lang niet het volledige plaatje. Wat met de lokale bevolking? Globale afspraken rond bijvoorbeeld landbouw, boskap of klimaatbescherming falen als je geen rekening houdt met hen. Het is urgent om van ecologie, van de klimaatcrisis, een wereldwijde kwestie te maken. Met inspraak van de getroffen gemeenschappen, en met erkenning naar alle culturen en kleuren toe. En door iedereen de vraag te stellen: in welke wereld willen wij leven? Wij, allemaal? En dan, dan pas kunnen we spreken van 'gedekoloniseerde, rechtvaardige ecologie'.

Voortaan

Voortaan kiezen voor een duurzame levensstijl vraagt om nieuwe gewoontes. We helpen je graag op weg met enkele huis-, tuin- en keukentips. Klein begonnen ...

Gentmade: duurzaam en Gents

Op zoek naar een nieuwe hippe rugzak, handtas of andere kabas om straks terug met goeie moed naar school, werk of auditorium te trekken? Staak je zoektocht! Je vindt de tofste (boeken)tassen waar je ze niet had verwacht: in de Kringwinkel!

De modieuze upcyclelijn Gentmade bestaat ondertussen al zo'n 15 jaar, en is ontstaan als een sociaal tewerkstellingsproject van Ateljee vzw. Dat betekent dat medewerkers voor wie werken in de reguliere economie niet evident is, er een fijne job op maat krijgen met aangepaste begeleiding op de werkvloer.

De grondstoffen van Gentmade-producten zijn zo goed als 100% gebaseerd op hergebruik. Worden in de kringwinkel leren zetels of jassen binnengebracht die ongeschikt zijn voor verkoop,

DIY Herfstbladgoud

Bye bye zomer: straks worden de dagen korter, het weer nat en frisser. Maar maken die magnifieke herfstkleuren niet heel veel goed? En die kleurenpracht is er niet alleen om naar te kijken, je kan er ook mee aan de slag!

Zoveel herfstblaadjes, zoveel opties om er iets mee te doen! Wij zetten er enkele op een rijtje

Warm herfstlicht

Plak mooie herfstbladeren op (lege) glazen bokaalen, een theelichtje erin en hop: je hebt een übergezellige bladerlantaarn! Afhankelijk van de potten in jouw voorraadkast en de boomsoorten in jouw buurt zijn de variaties in grootte en kleur eindeloos.

#isdakunstofmagdaweg

De Oostenrijkse kunstenaar Hundertwasser heeft gelijk: prijs en loof grauwe regendagen, want dan is de mens op zijn creatiefst: maak kunst! Maak

In stijl #backtoschool

dan worden de beste stukken eraf gehaald. Die worden dan bv. gemacht aan rugzakken waarvan de buitentextiel versleten is, maar de interne structuur nog dienst doet.

Gentmade is niet alleen sociaal en extreem duurzaam. Alle items worden ontworpen én geproduceerd door medewerkers van de Gentse Kringwinkel, dus how local can you go? Een klein team doet alles zelf, van design tot creatie. Hun Ateljee-collega's trekken zich de verkoop, logisitek en het modellenwerk aan!

Je kan Gentmade-producten het hele jaar rond vinden in de 5 Kringwinkels van Ateljee vzw.

Bekijk de verkooppunten op tinyurl.com/rjawj8ky

txt_Thijs Michiels pix_ Ateljee vzw

Afval of rijkdom? Creatief aan de slag!

afdrukken: leg mooie herfstbladen met voelbare nerven onder een vel papier. Kleur erover met krijtjes, wasco's of potlood. Zo kopieer je de unieke textuur en creëer je nature-based art.

Ook leuk - met kinderen: maak bladstempels!

Bevestig blaadjes aan houten blokjes, dompel ze onder in verf en druk patronen op papier of stof. Of maak bladerdieren, en blaas de knapste uilen en leeuwen leven in.

Lui tuinieren

Niet zo creatief, of even wat minder energie?

Laat de bladeren dan gewoon liggen in de tuin!

Herfstbladeren zijn een belangrijke voedingsbron voor de bodem. De bladlaag zorgt ook voor beschutting en humus, en trekt zo heel wat leven aan: duizenden insecten, maar ook scharrelende merels, egels en zelfs padden!

[Wil je nog meer leuke knutsel tips met herfstblaadjes?](#)

[Het internet staat vol met leuke herfstprojectjes!](#)

txt_Thijs Michiels pix_awkwardduckling.nl, mamsatwork.nl

Pittige herfststoof

Venkel, nieuwe patatjes en... harissa!

kooktijd

skills

We zijn dan eindelijk aan de nieuwe patatjes! In dit gerecht knutsel je ze samen met venkel, kerstomaatjes en harissa in elkaar tot een smaakbom.

txt_ProVeg pix_Hugh Fearnley-Whittingstall

Ingrediënten

- 3 middelgrote venkels
- 700 g nieuwe patatjes, in stukjes van 2-3 cm
- 2 grote uien, grofgesneden
- 300 g kerstomaatjes
- 3 tenen knoflook, in plakjes
- 2 takjes rozemarijn
- 2 el olijfolie
- 700 ml passata
- 1 el harissa
- 400 g kikkererwten, uitgelekt
- 75 g zwarte olijven zonder pit
- Zeezout, zwarte peper
- 1 el ingemaakte citroenen, fijngesneden

Bereiding

- Verwarm de oven voor op 190°. Maak de venkels schoon, snijd ze in vier en elk kwart in 2 of 3 parten. Bewaar het loof. Leg de partjes in een grote braadslede.
- Voeg de patatjes, uien, kerstomaten en knoflook toe. Leg de rozemarijn erbij, besprenkel met olie, strooi zout en peper en schep alles door elkaar. Zet zo'n 45 minuten in de oven, schep na 30 minuten alles goed om.
- Roer in een maatbeker de passata en 150 ml water door elkaar en meng de harissa erdoor.
- Haal de groenten uit de oven als ze zacht en bruin worden en voeg het passatamengsel eraan toe. Roer goed door met een spatel en schraap de vastgekoekte restjes los. Voeg nu ook de kikkererwten en olijven toe en zet de braadslede nog 20 minuten in de oven tot alles borrelt en is ingekookt.
- Haal uit de oven, proef en voeg eventueel nog zout en peper toe. Bestrooi met ingemaakte citroen en venkelloof en zet de braadslede op tafel. Serveer met extra harissa als je 't graag pittig hebt!

[Ontdek meer recepten op \[proveg.be\]\(http://proveg.be\)](#)

Regenwater van bedrijf naar

Met wateropvang en nieuw groen wordt buurt rond Dampoort klimaatrobuuster

In de buurt van het station Dampoort werkt Gents MilieuFront (GMF) samen met partners aan een project waarbij héél veel regenwater in tanks wordt opgevangen en beschikbaar gesteld voor hergebruik. Op het nieuw ontharde terrein komen de watertanks ondergronds, bovengronds komt een groenzone en wadi.

txt_Steven Geirnaert pix_Claar

De Dampoortwijk is sterk verstedelijkt en heeft weinig groen. Elke ingreep om de effecten van klimaatverandering te milderen is daarom meer dan welkom. Samen met de partners cohousing Bijgaardehof en Siklos Invest bereidt GMF een ambitieuze ingreep voor, waarbij elk jaar honderdduizenden liters regenwater kunnen worden opgevangen en beschikbaar gesteld voor hergebruik.

De grootste regenwaterput van centrum Gent?

Op een boogschuit van het station Gent-Dampoort bevindt zich een winkelcentrum waar onder andere Hubo en Tom&Co zijn gehuisvest. Net daarachter zit sinds kort de nieuwe grote cohousing Bijgaardehof. Al het water dat op het enorme dak (3600 m²) van Hubo/Tom&Co valt, vloeit vandaag rechtstreeks naar de riolering. Dat kan bij

overvloedige regenval leiden tot overstromingen. De burens van cohousing Bijgaardehof hebben dan weer een beperkt dakoppervlak, waardoor hun regenwaterputten in droge periodes snel leeg staan. De nabije feestzaal Lux had wel oer naar efficiënter gebruik van regenwater om onder andere haar toiletten door te spoelen. Samen met die partners werkte GMF mee het idee uit om het aanbod van het

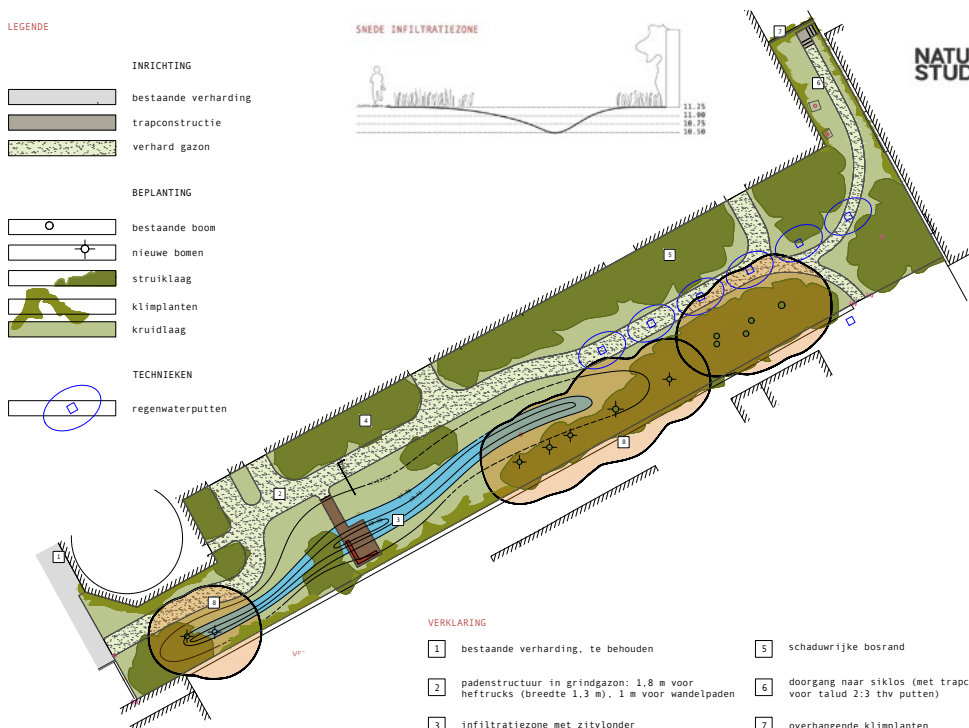
LEGENDE

- INRICHTING**
- bestaande verharding
  - trapconstructie
  - verhard gazon
- BEPLANTING**
- bestaande boom
  - nieuwe bomen
  - struiklaag
  - klimplanten
  - kruidlaag
- TECHNIEKEN**
- regenwaterputten

SNED E INFILTRATIEZONE

NATUUR
STUDIO

VERKLARING

1 bestaande verharding, te behouden	5 schaduwrijke bosrand
2 padenstructuur in grindgazon: 1,8 m voor hefrucks (breedte 1,3 m), 1 m voor wandelpaden	6 doorgang naar siklos (met trapconstructie voor talud 2:3 thv putten)
3 infiltratiezone met zitvlonder	7 overhangende klimplanten
4 zonnige bosrand	8 extra (knot)bomen

dak te matchen met de vraag van de cohousing en de feestzaal naar water.

Matthias Demuzere, bewoner van de cohousing Bijgaardehof en klimaatdeskundige, zat mee aan de tekentafel. ‘Het is een complex systeem van buizen, tanks, vlotters en pompen, maar in grote lijnen komt het hierop neer: het water dat op het dak van het bedrijfsgebouw valt, komt eerst in een grote regenwatertank terecht van 120.000 kubieke meter. Die tank is een tijdelijk opslagvat en een extra buffer om de regenwatertanks van de cohousing Bijgaardehof en de feestzaal aan te vullen. Staan alle tanks vol, dan loopt het regenwater over naar twee wadi’s waar het regenwater in de bodem kan infiltreren. Zo streven we naar een hemelwaterneutrale oplossing, over de perceelsgrenzen heen.’

Voordat de (water)bom valt

Via een hydrologische studie werden de grootte van de nieuwe tanks en wadi’s, de hoogte van de niveaus, en de sturing

van de pompen bepaald. Een slimme sturing prompt het water naar de tanks en wadi’s wanneer nodig. De projectpartners zullen ook onderzoeken of het mogelijk is om in te spelen op het weer - bv. om bij een nakende waterbom al meer buffercapaciteit vrij te maken om water op te vangen.

Grijze zone wordt groenzone

De regenwatertanks komen op de terreinen van Siklos Invest tussen de achterzijde van de Hubo en Tom&Co en de cohousing Bijgaardehof. Klaas Blondé, beheerder van Siklos Invest, licht toe. ‘Deze zone was sowieso

een beetje een niemandsland. Een groot deel is verhard maar heeft niet echt een functie. Dus bovenop de regenwatertanks gaan we nu een leuke groenzone inrichten. Er komt een wandelpad dat toegang geeft tot cohousinggroep Biotope en dat ook in verbinding zal staan met onze eigen kantoren. We voorzien hoge, gevarieerde en inheemse vegetatie die samen met de wadi voor verkoeling kan zorgen in de zomer. Ik ben heel benieuwd naar het resultaat en ik ben blij te kunnen meewerken aan dit project dat een meerwaarde biedt voor de buurt en bureu.’

Project met steun van de Vlaamse Overheid

Gents MilieuFront schreef samen met de cohousing Bijgaardehof en Siklos Invest (beheerder van het bedrijfsgebouw van Hubo/Tom&Co en de feestzaal) een project uit in het kader van de Vlaamse Oproep ‘proeftuinen droogte’. Ons project om regenwater op te vangen en te ontharden werd goedgekeurd en kreeg hiervoor ruim €170.000 steun. Onze partners in dit project zijn NATUURSTUDIO en Hydrio. Dit initiatief kadert binnen een programma van de Vlaamse Milieu-maatschappij dat deel uitmaakt van de Blue Deal.

Gefinancierd door
de Europese Unie
NextGenerationEU

De werken starten in het najaar 2023 en zijn afgerond in voorjaar 2024

RAY & JULES HELPT JOUW VERENIGING, SPORTCLUB OF SCHOOL*

koffie als duurzaam alternatief voor wafelverkoop

op zoek naar extra financiële middelen?

* ONTDEK DE ZONNIGE KOFFIEVERKOOP

Met Ray & Jules helpen we elk jaar een aantal scholen, verenigingen en sportclubs, die samen met ons streven naar een duurzame, zonnige samenleving.

Onze droom: een CO₂-vrije en eerlijke koffieketen tegen 2050. Daarom bouwden we –als 1^e ter wereld– een koffiebrander, die traag roostert op zonne-energie. Kop per kop naar een betere wereld.

met een toegankelijk
koffiepakket

RAY & JULES
THE SUNNY KIND OF COFFEE

MEER INFO: [RAY-JULES.COM/KOFFIEVERKOOP](https://ray-jules.com/koffieverkoop)

Wat we toen al wisten (Geert Buelens)

De vergeten groene geschiedenis van 1972

Geert Buelens is taalkundige aan de Universiteit van Utrecht. Naast boeken over bijvoorbeeld poëzie uit de Eerste Wereldoorlog schreef hij ook al over de cultuurgeschiedenis van de jaren '60. Ditmaal gaat zijn blik naar het begin van de jaren '70, toen in 1972 het rapport "Limits to Growth" gepubliceerd werd.

txt_Michiel Degraeve

Geert Buelens, *Wat we toen al wisten: De vergeten groene geschiedenis van 1972*, uitgeverij Querido, 324 pagina's.

'Het is frappant dat als je dit boek leest, je heel veel parallellen ziet met de huidige klimaatbeweging'

Zin om mee te lezen met onze boekenclub? Stuur een mailtje naar [boekenclub@gentsmilieufrent.be!](mailto:boekenclub@gentsmilieufrent.be)

Het is frappant dat als je dit boek leest, je heel veel parallellen ziet met de huidige klimaatbeweging. De vraag is dus, wat is er sindsdien veranderd? De auteur verkent deze vraag in zowel de positieve als negatieve zin. *Limits to Growth* werd in opdracht van de Club van Rome gemaakt. Een genootschap dat bestond uit zo'n honderd leden die onder andere posities bekleden in overheden, universiteiten, bedrijven en de Verenigde Naties. Met een computermodel genaamd *World3* werd een berekening gemaakt over hoe de continue economische groei de toestand van de globale leefomgeving zou beïnvloeden.

Indien er niets werd gedaan aan de uitputting van de aardse grondstoffen door de groeiende wereldbevolking, industrialisering, vervuiling en voedselproductie, zou dit systeem uit zijn voegen barsten. Dit zou een aanzienlijke reductie van industriële capaciteit hebben en ook de wereldbevolking negatief beïnvloeden. Het was echter mogelijk om deze negatieve spiraal om te keren indien er zo snel mogelijk begonnen werd met te focussen op duurzaamheid in plaats van continue groei.

De auteur schetst de impact van dit rapport op heel veel verschillende vlakken. Hij refereert naar wetenschappelijke publicaties, politieke uitspraken, films, populaire tv-programma's zoals *De Kat* (die

trouwens op een echte eco-saboteur is gebaseerd). Zelfs het *Suske en Wiske* album "De Toornige Tjiftjaf" passeert de revue. De beweging die ontsproot uit de energie die *Limits To Growth* had ontketend, kende veel enthousiasme maar dit vertaalde zich niet altijd in zichtbare resultaten.

Het probleem met de ecologische beweging was (is?) dat ze het in ecologische termen goed konden uitleggen wat er precies gaande was, maar dit op sociologisch vlak niet zo goed kon. Het is een feit dat de lucht- en waterkwaliteit in West-Europa sterk verbeterd is in de jaren volgend op 1972. Aan de andere kant is dit ook wel grotendeels omdat veel zware industrie sindsdien verhuisd is naar het globale zuiden. De auteur is hier eerlijk in en linkt de voortdurende ecologische problematiek vooral aan een diep ingesleten vooruitgangdenken. Dit beperkte zich echter niet alleen tot de liberale vrije markt democratiën van het westen. Het China van Mao Zedong kende met de Grote Sprong Voorwaarts bijvoorbeeld een van de grootste verstoringen van het ecosysteem ooit in de menselijke geschiedenis. Dit boek springt soms wat van de hak op de tak, maar eens je daaraan gewoon raakt krijg je echt een goed beeld van hoe het er in die tijd aan toe ging. Een verdiende winnaar van de Boon-literatuurprijs.

Bijna veilig bestaat niet

Waarom wijkmobiliteit een plan nodig heeft

Deze zomer lanceerde GMF een postercampagne waarmee bewoners van Gentbrugge en Sint-Amandsberg hun ongeduld konden tonen over het uitblijven van de wijkmobiliteitsplannen. Zone 30 invoeren en fietspaden aanpakken is een goede zaak, maar dat volstaat niet. De Gentse wijken hebben solide en omvattende mobiliteitsplannen nodig voor aangename straten, gezonde lucht en veilig verkeer.

txt_ Bouke Billiet pix_GMF

Eerst nog dit: GMF deed niets anders dan de posters aanbieden. Het zijn de wijkbewoners en vrijwilligers van GMF, Fietsersbond en wijkcomités (zoals Veilig 9040) die van de campagne een zichtbaar succes maakten. Het kan niet vaak genoeg gezegd worden: wie een betere stad wil, moet die zelf maken.

Na enkele ongevallen eind vorig jaar met schoolgaande tieners slaagde Veilig 9040 erin om de Gentse en Vlaamse overheid tot actie aan te zetten: de Antwerpsesteenweg en Grondwetlaan werden zone 30 (en nu handhaven, burgemeester!), en op de Victor Braeckman- en Land van Waaslaan werden de fietspaden aangepakt.

Dat zijn betekenisvolle stappen vooruit. Is een wijkmobiliteitsplan dan nog wel nodig? Want terwijl het plan voor Dampoort Oud-Gentbrugge er zit aan te komen (tenzij de rechter er anders over beslist), wordt

het plan voor Sint-Amandsberg - nochtans al grotendeels uitgedacht - over de verkiezingen getild. Ook voor de andere Gentse wijken betekent dat dus uitstel van de wijkplannen. En die zijn nochtans hard nodig, en wel hierom:

1. Bij mobiliteit hangt alles samen

Verkeer is als een schaakbord: verzet je één pion, dan heeft dat invloed op het hele spel. Een aangepaste lichtenregeling op het ene kruispunt creëert mogelijk problemen op het volgende; een fietspad in straat x zorgt misschien voor meer autoverkeer in straat y. Je gaat bij het maken van mobiliteitskeuzes dus beter doordacht te werk.

'Verkeer is als een schaakbord: verzet je één pion, dan heeft dat invloed op het hele spel'

Nogmaals: puntsgewijze verbeteringen blijven zeker zeer nodig. Maar ze maken best zo veel mogelijk deel uit van een groter plan, zodat burgers ook weten waar beleidsmakers precies naartoe willen met een wijk.

2. Een route is maar zo veilig als het gevaarlijkste punt

Meteen ook de insteek van de postercampagne: 'bijna veilig bestaat niet'. Een wandel- of fietsroute is maar zo veilig als de zwakste schakel. Onveilige kruispunten aanpakken is van levensbelang, maar daar-

Bijna veilig bestaat niet.

VOOR een ambitieus wijkmobiliteitsplan!

Gents Milieu Front

mee heb je nog geen volledig veilige route van de voordeur tot de school of de bakker. Die krijg je door (onder meer) verkeersstromen voorspelbaar te maken, sluipverkeer te weren of zware vrachtwagens uit woonwijken te houden. Dat vraagt dus een doordachte aanpak die het niveau van één kruispunt of straat ver overstijgt.

3. **Inspraak: niet voor elk kruispunt apart**

We leven niet langer in een tijd waarin een handvol ruimtelijke planners en politici op eigen houtje beslisten over de invulling van de publieke ruimte. Wijkbewoners

'Wijk per wijk onze stad verkeersveiliger en leefbaarder maken: waarop wachten we?'

hebben hun eigen meningen en het is goed dat die gehoord worden. Het is goed dat tal van organisaties en betrokkenen (in beleidstaal: 'stakeholders') hun bezorgdheden, verzuchtingen en frisse ideeën op tafel kunnen gooien. Dat doe je beter gebundeld dan bij elk kruispunt opnieuw te beginnen. Zo verplicht je beleidsmakers om, welja, beleid te maken dat gestoeld is op de signalen die ze krijgen.

Een wijkmobiliteitsplan met een fatsoenlijk inspraaktraject kan zorgen voor een meer gedragen en dus succesvollere uitvoering. (Kán - er zijn nog andere voorwaarden.)

Dus: waarop wachten we?

Ook daarom kwam de poster-campagne er overigens: het Gentse stadsbestuur tekende een inspraaktraject uit en legde daarbij ook een uitvoeringsdatum vast. Het geeft geen pas om

'Sluipverkeer weren of zware vrachtwagens uit woonwijken houden overstijgt het niveau van één kruispunt of straat'

inspraak te organiseren, een plan uit te werken en de uitvoering dan onredelijk lang voor zich uit te schuiven. Om onze straten veiliger en onze wijken aangenamer te maken, hebben de Gentse wijken deze plannen echt nodig. Of in de woorden van de burgemeester, bij de goedkeuring van het eerste wijkplan: 'Zo gaan we wijk per wijk onze stad verkeersveiliger en leefbaarder maken.' Waarop wachten we?

Voor meer info over de situatie in Sint-Amandsberg: veilig9040.be

help
mee

Heb je zin om ook
vrijwilliger te worden?
Laat het ons weten!
info@gentsmilieufront.be

Guy — 'De idee dat je als individu geen impact hebt: daar ga ik niet mee akkoord'

'Ik speelde al langer met het idee van vrijwilligerswerk, maar er waren altijd zoveel andere activiteiten,' zegt Guy Trachez. 'Tijdens de lockdown ben ik beginnen zoeken op de vrijwilligerswebsite van Stad Gent, en de thema's waar Gents MilieuFront mee bezig is interesseren mij ook, dus 3 jaar geleden heb ik me aangemeld als vrijwilliger.'

Wat doe je zoal bij GMF?

— Ik zit in de activiteitenwerkgroep. Voor mijn job zit ik al 8 uur per dag aan een computer, dus dan vind ik het wel leuk om ook de handen uit de mouwen te steken, zoals ontharden of vuilvissen vanop de kajak. De leukste actie dit jaar vond ik het bootcamp klimaativisme op de Gentse Feesten: op een speelse, ludieke wijze mensen doen nadenken over milieu en klimaat.

Ik heb onlangs ook een artikel voor Frontaal geschreven en dat vond ik eigenlijk ook wel leuk. En ik was ook eens van plan naar een vergadering van de beleidswerkgroep te gaan. Da's een algemeen probleem in mijn leven: ik doe veel dingen graag en kom tijd tekort. (lacht)

Welke GMF-thema's liggen jou het meest?

— Ruimtelijke ordening en mobiliteit, en waar die twee elkaar ontmoeten. Hoe gaan we om met onze kostbare ruimte en hoe kunnen we functies slim combineren om onze open ruimte maximaal te vrijwaren? Ik vind het bijvoorbeeld heel interessant hoe ze de Arsenaalsite of de Oude Dokken slim willen herinrichten in functie van wonen, werk en recreatie. Dat zijn complexe puzzels met veel verschillende belangen en uitdagingen.

Hoe kijk je dan naar mobiliteit?

— Ik gebruik sinds enkele jaren het Cambio-auto-deelsysteem en merk dat veel mensen mij de vraag stellen: is dat niet duur? Dan probeer ik uit te leggen dat als je een wagen koopt en daarbij alle kosten optelt voor brandstof, onderhoud, verzekering, keuring

en taksen, en die hele kostprijs deelt over het aantal ritjes, dan zit je aan een vrij hoog bedrag.

Ik denk nu ook bewuster na over iedere rit: Is die wel nodig? Zijn er alternatieven? Autodelen heeft mijn ogen geopend voor de reële kostprijs van mobiliteit. Niet alleen de private kosten, maar ook de maatschappelijke kosten zoals vervuiling, files, gezondheidskosten, de ruimte die auto's innemen en noem maar op. Als je die externe kosten mee in rekening zou brengen, dan worden de zogezegd te dure treintickets plots toch interessant.

Wat was jouw kantelmoment om duurzamer te gaan leven?

— De documentaire Cowspiracy heeft echt mijn ogen geopend voor de klimaatimpact en het water- en landgebruik van veeteelt, maar ik was nog meer verbaasd over de rol van ngo's en hun terughoudendheid om de veeteeltindustrie aan de kaak te stellen door financiële belangen. Daar was ik niet goed van. Dat is wel nogal een negatief getinte documentaire, maar anderzijds moet je eerst goed inzicht verwerven in de problematiek om er oplossingen voor te kunnen zoeken. Ik stel nu ook meer dingen in vraag en kijk kritischer naar ons voedselsysteem.

Hoe zoek jij naar oplossingen?

— Ik probeer continu in kleine stapjes te verbeteren. Ik hou van positieve oplossingen als narratief om zaken in je leven te veranderen, eerder dan met de vinger te wijzen of te culpabiliseren. In plaats van iemand te vertellen dat ze geen vlees meer mogen eten zou je hen kunnen vertellen over een lekker veggie gerecht. Wie weet vinden ze het ook lekker en introduceren ze het in hun weekmenu. Veel dingen zijn gewoontes, en veel gewoontes zijn makkelijk aanpasbaar.

De idee dat je als individu geen impact hebt; daar ga ik niet mee akkoord. Oké, er wordt terecht gewezen naar de rol van de overheid om zaken bij te sturen, en wetgeving en financiële stimuli zijn volgens mij de voorname weg om verandering teweeg te brengen. Ook bedrijven dragen een grote verantwoordelijkheid. Maar politici en bedrijven reageren op signalen die ze uit de maatschappij opvangen. En als individu beïnvloed je ook altijd mensen uit je omgeving, die op hun beurt weer hun kringen beïnvloeden. Dus de vraag is eigenlijk: kan je individuen los van elkaar zien? Het is altijd de optelsom van.

txt_Zjef De Loose pix_ Jurgen Remmerie

MEET Jules # 27: DE PLAKTIVIST

Ontdek meer avonturen van Jules
op tinyurl.com/JulesGMF

okt nov dec

30.09

4.10

12.10

2/9/16/23.11

30.09 Workshop aloë vera

— maken & gebruiken

Nele van bio-finca 'El espejo' laat je in deze workshop kennismaken met het potentieel van zuivere aloë vera voor een gezonde, stralende huid en haar. In deze workshop leer je de gel op de juiste manier extraheren voor een zelfgemaakte huid- en haarverzorging, en maak je een lekker en verfrissend aloë vera drankje. Je gaat naar huis met tips & tricks over hoe je zelf met de bladeren aan de slag kan om het maximale uit de plant te halen.

zaterdag 30 september | 14u - 17u

GeMFish, Dampoortstraat 81,
9000 Gent

€15 voor GMF leden -

€17,5 voor niet-leden | inschrijven via
gentsmilieufrent.be/aloevera

4.10 Open GMF-raad: nieuwe woonvormen

— denk met ons mee

Zijn nieuwe woonvormen (cohousing, loskoppelen eigenaarschap grond en gebouw...) het antwoord op de vraag hoe we wonen in Gent sociaal rechtvaardiger en ecologisch ambitieuzer kunnen maken? Welke stappen kan de Stad nemen om het wonen van de toekomst voor te bereiden en te faciliteren? Kom mee nadenken over uitdagingen en mogelijkheden in een straffe brainstorm.

woensdag 4 oktober | 20u - 22u

GeMFish, Dampoortstraat 81,
9000 Gentinschrijven via gentsmilieufrent.be/openraad

ontdek meer

activiteiten op
gentsmilieufrent.be/kalender

12.10 Politiek jongerendebat

— welk Gent in 2033?

Precies 1 jaar voor de gemeenteraadsverkiezingen en bij de start van het academiejaar organiseren GMF en Green Office Gent een debat vóór jongeren (Gentenaars en studenten) en dóór jongeren (panellleden van lokale politici van max. 30 jaar). Verwacht je aan stevige inhoudelijke discussies over een leefbare, inclusieve en betaalbare stad in 2033.

donderdag 12 oktober | 19.30u - 21.30 u

Blandijnberg 2, 9000 Gent

inschrijven via

gentsmilieufrent.be/jongerendebat

2/9/16/23.11 Groene Loper filmfestival

— verzet, verwondering, verbinding, vertraging

Tijdens deze editie van onze Groene Loper staan de woorden verbinding, verzet, verwondering en vertraging centraal. Iedere filmavond krijgt vorm rond één van deze begrippen, zowel cinematografisch als tijdens de babbel achteraf. De programmatie krijgt nog vorm, maar het wordt ééntje om van te snoepen. Hou onze website in het oog!

Sphinx Cinema,

Sint-Michielsshelling 3, 9000 Gent

Elke donderdag in november | 20u

alle info op

gentsmilieufrent.be/groeneloper

18.11 De 9de Grote GMF-quiz

9 redenen waarom Generatie Z de wereld (niet) gaat redden

Bijna november: tijd om terug te quizen! Breek je hoofd over aartsmoeilijke vragen of lach eens goed met onnozele weetjes op deze (algemene!) quiz. Wat wij jou nu al garanderen: veel ambiance, duurzame pinten en fruitsapjes en originele prijzen om mee naar huis te nemen.

De prijzentafel is dit jaar opnieuw een deeltafel - elke deelnemer brengt zelf een prijs mee. We quizen met ploegen van max. 4 personen.

zaterdag 18 november | 19.30u
(deuren open om 19u)

Dienstencentrum Ledeborg,
Ledeborgplein 30, 9050 Ledeborg
€24 per ploeg, ter plaatse te betalen
inschrijven via
gentsmilieufrent.be/quiz

3.12 Klimaatmars in Brussel

laat van je horen

We stappen voor onze toekomst. Een toekomst waarin biodiversiteit groeit, waarin menswaardigheid centraal staat en internationale solidariteit ons handelen drijft. We stappen op onze fundamentele rechten te laten gelden. Het recht op leven en op een gezond milieu. We stappen omdat niemand mag achterblijven. Als milieubeweging en deel van de Klimaatcoalitie roept GMF JOU ook mee op om samen in Brussel te marcheren.

zaterdag 3 december | 14u - 18u
Brussel

stap mee met GMF & meld je aan op
gentsmilieufrent.be/klimaatmars

23.11 Groene Loper: Women Don't Cycle

vertragen op de fiets

Onze laatste filmavond wordt er ééntje waar vertraging en boeiende vrouwen centraal staan. Women Don't Cycle? Van Brussel tot Tokyo, bewijzen deze vrouwen het tegenovergestelde. Deze docu geeft je een inkijk over wat het betekent om als vrouw te fietsen in verschillende landen in de wereld. Tijdens haar tocht van Brussel naar Tokyo portretteerde Manon vrouwelijke fietsers die ze ontmoette. *Nagesprek achteraf met Manon Brulard (regisseur) en Trien Pauwels, ervaren fietsreizigster.* In samenwerking met Sphinx Cinema en Fietsersbond Gent.

donderdag 23 november | 20u
Sphinx cinema,
Sint-Michiëlsheiling 3, 9000 Gent
tickets binnenkort beschikbaar via
gentsmilieufrent.be/groeneloper

18.11

23.11

22.12 Filmavond + GMF-café

klinken en blinken in De Koer

Eind 2023 doen we nog 1x van GMF-café, en wát voor een GMF-café! We gaan op verplaatsing bij de vrienden van De Koer. Op uitnodiging van Labo vzw hosten we - die avond een filmvoorstelling (welke film wordt ASAP bekendgemaakt!) + een mini-debat over de link tussen GMF en kritisch burgerschap: wat doen we, hoe doen we het, waarom en wat kan beter? Daarna drinken we tuupe tegoare een pint op een mooi 2023 en een nog mooier 2024.

vrijdag 22 december | 19u - 23u
De Koer, Meibloemstraat 86,
9000 Gent
laat weten of je komt op
gentsmilieufrent.be/gmfcafe

3.12

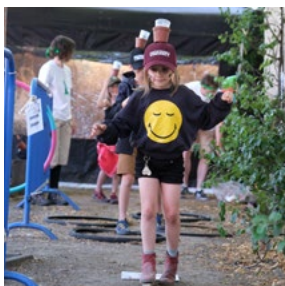
22.12

Zowel de mentale als de fysieke paraatheid van de rekruten worden getest

Een eerste belangrijke proef: innig een boom knuffelen en lieve woordjes toefluisteren

Wie slaagt voor een proef krijgt 1 of meerdere strepen war paint als beloning

Vervolgens wordt er via een hindernissenparcours water gered om een bosbrand te blussen

FLASHBACK: 10 dagen lang stond team bootcamp van GMF klaar om Gentse Feesters op te leiden tot klimaatactivist!

Get the bigger picture!

GENTSE FEESTEN 2023 FOTO-SPECIAL!

volg ons

👍 gentsmilieufrent-GMF
 📷 @gentsmilieufrent
 #gentsmilieufrent

Wie slaagt voor alle proeven krijgt een diploma en een uniekemugshot mee naar huis! #gentsefeesten2023

Voor de laatste proef wordt aan een rad gedraaid: 'steek de banden van een SUV plat' was een mogelijke opdracht...

... 'beklad kunst' ook, keten of kleef jezelf vast, of armworstel als Greta tegen Donald Trump

Gents Milieu Front

COLOFON

Frontaal is het driemaandelijks tijdschrift van Gents MilieuFront vzw (GMF)

Jaargang 26_nr. 3
herfst 2023

verantwoordelijke uitgever
Pieter Nuytincx
Dampoorstraat 81
9000 Gent

redactie
Daniël Vernooy, Eva Dessers,
Michiel Degraeve, Rik Verschuere, Bouke Billiet,
Anke de Sagher, Zjef De Loose, Binte Claes, Michaël Verest, Steven Geirnaert,
Lisa Marechal, An Van Hemeldonck, Thijs Michiels,
Griet Mortier, Judith Hoogewijs,
Iris Verschaeve, Stefaan van Ryssen, Sarah Lallemand, Toby Lauwerier

grafisch concept
Marlies Nachtergaele

lay-out
Titus Verboven
Helena Tilquin
Marian Vandenbussche
Pierre Van Uffelen

fotografie — illustraties
Vermeld bij artikel.
Cover: Jurgen Remmerie
Achterflap: Andy Bruyninckx
— Huisfotograaf:
Jurgen Remmerie,
— Huisillustratoren:
Andy Bruyninckx
Marie Bockaert
Britta Bolte
Bart Van Besien
Rossana Bugini

contact redactie
frontaal@gentsmilieufont.be

copyright
Overname van artikels
wordt aanbevolen, mits
bronvermelding.

drukwerk
Graphius, Gent

Gedrukt op 100%
kringlooppapier
met inkt op vegetale
basis en solventvrij.

De Vlaamse overheid en
Stad Gent erkennen en
steunen GMF.

over ons

Gents MilieuFront (GMF) is een politiek onafhankelijke milieuvereniging die actief is in Gent en omgeving.

We willen mee vorm geven aan een samenleving waarin 'duurzaam' altijd de logische, natuurlijke keuze is, op alle niveaus. Om dit te bereiken richten we ons tot lokale overheden, inwoners en organisaties in de regio via beleidswerk, sensibilisering, adviesverlening en acties. Vrijwilligers zijn het kloppend hart van onze vereniging. We leggen ons toe op stedelijke thema's zoals afval, energie, mobiliteit en klimaat. MilieuAdviesWinkel (MAW) is het servicepunt duurzaam bouwen en renoveren van GMF.

word lid

Word je lid, dan help je ons om nog meer acties te ondernemen en zwaarder te wegen op het Gentse milieubeleid.

Je bent al lid vanaf 5 euro per jaar! Dit doe je makkelijk en snel via het domiciliëringsformulier op de website. Jij kiest zelf voor welk bedrag je lid wordt op gentsmilieufont.be/wordlid. Elk GMF-lid heeft recht op kortingen in een twintigtal duurzame Gentse handelszaken. Originele cadeautip? Schenk een lidmaatschap!

doe mee

GMF bestaat dankzij de inzet van een groep enthousiaste vrijwilligers.

Hands-on organisators, dossiervreters of praktische enthousiastelingen: iedereen is welkom! Stuur een e-mail naar info@gentsmilieufont.be en je zal uitgenodigd worden voor een kennismakingsgesprek.

steun ons

Steun GMF met een gift, en je kan rekenen op 45% belastingvermindering! Stort een bedrag op rekening BE19 8939 4405 6912. Vermeld in de mededeling 'Gift'. Alle giften vanaf €40 op jaarbasis zijn fiscaal aftrekbaar. Giften hoger dan €40 zijn natuurlijk ook welkom. Merci!

vind ons

Secretariaat GMF

Dampoorstraat 81
9000 Gent — T 09 430 03 90
info@gentsmilieufont.be
www.gentsmilieufont.be

Steven Geirnaert, Iris Verschaeve, Thijs Michiels, Steffi Boelens en Bouke Billiet

Openingsuren

Open van maandag tot vrijdag.
9u - 12u30 | 13u30 - 17u

MilieuAdviesWinkel (MAW)

Wil je bouwadvies? Maak dan eerst een afspraak. — T 09 430 03 91
info@milieuadvieswinkel.be
www.milieuadvieswinkel.be
Stefaan Claey, Veerle Vercruyce, Bieke Vanherrewege en Wim Crepain

**Welk
Gent
willen
we in
2033?**

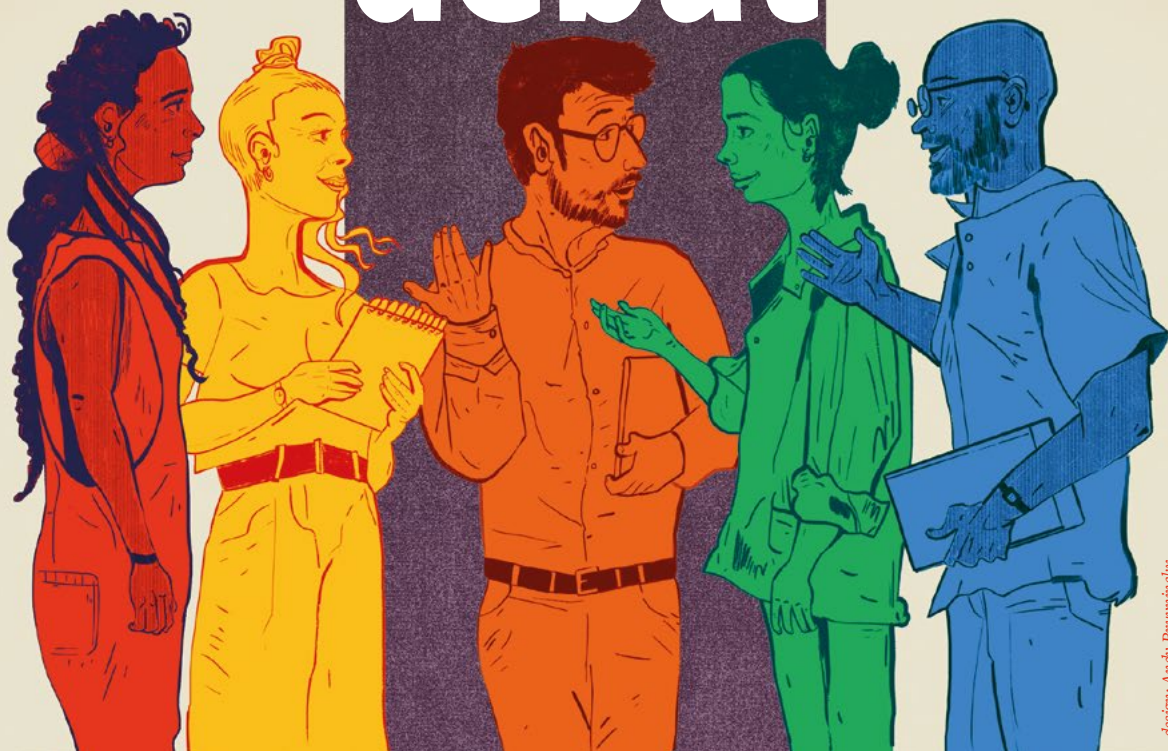
**Politiek
jongeren
debat**

**Donderdag
12 oktober,
19.30u**

Auditorium 2
Franz Cumont,
Blandijnberg 2,
Gent

Gratis
inschrijven op
[gentsmilieufrent.be/
jongeren debat](https://gentsmilieufrent.be/jongeren debat)

Gents
Milieu
Front

design: Andy Bruyminckx

Frontaal

Gents
Milieu
Front

driemaandelijks magazine van Gents MilieuFront
jaargang 26 – 3de trimester 2023
v.u. Pieter Nuytinck, Dampoortstraat 81, 9000 Gent

P806132
afgiftekantoor
9000 Gent 1

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE